

Podstata úvahy Rudolfa Pokorného *Literární shoda československá* a teoretické východiská česko-slovenskej vzájomnosti

Jana Bujnáková (Brno)

Abstrakt

Rudolf Pokorný, autor teoretickej úvahy *Literární shoda československá*, v diele definoval svoj postoj k česko-slovenskej vzájomnosti a predstavil vlastné teoretické stanovisko vychádzajúce z jazykovej otázky. Podporil spisovnú slovenčinu, uznal jej opodstatnenie a pripravil kompromisné, ale do istej miery kontroverzné riešenie. V autorovom chápaní došlo k posunu – myšlienka vzájomnosti nie je viac existenčnou otázkou, ale otázkou ďalšieho vývoja. Venoval sa kľúčovým spisom a osobnostiam, snažil sa pokryť slovenské a české názorové spektrum, sústredil sa na preukázanie súhlasných aj nesúhlasných stanovísk s ohľadom na spisovný jazyk. Historický význam Pokorného teoretickej úvahy spočíva aj napriek istej idealizácii v tom, že v dobovom diskurze podporil konštituovanie a ďalší rozvoj slovenského literárneho jazyka na základe racionálne argumentovanej existencie slovenčiny ako relevantnej črty národnej identity a prostriedku krásnej literatúry.

Kľúčové slová

Rudolf Pokorný; *Literární shoda československá*; česko-slovenské vzťahy; vzájomnosť

Abstract

The Fundamentals of Rudolf Pokorny's Reflection "Czechoslovak Literary Consensus" and the Theoretical Background of Czech-Slovak Reciprocity

Rudolf Pokorný, the author of theoretical study *Czechoslovak Literary Consensus* defined his attitude towards Czech-Slovak reciprocity and presented his own theoretical position based on the language issue. He supported literary Slovak language, acknowledged its justification, and prepared a compromise but to some extent controversial solution. There had been a shift in the author's understanding - the idea of reciprocity is no longer an existential question, but a question of further development. He tried to cover both, the Slovak, and the Czech spectrum of opinions, and focused on proving both positive and dissenting views on the Slovak literary language and its further direction. He supported further development of the Slovak literary language on the basis of rationally argued existence of Slovak language as a relevant feature of national identity and its necessity for the national literature.

Key words

Rudolf Pokorný; *Czechoslovak Literary Consensus*; Czech-Slovak relationship; reciprocity

Rudolf Pokorný sa otázke česko-slovenskej vzájomnosti venoval nielen ako básnik citovo sa vyrovnávajúci s blízkym Slovenskom, ale aj ako teoretik racionálne argumentujúci o výhodách obojstranného poznávania sa. „V *Literární shodě československé vyzval Čechov, aby venovali Slovákom väčšiu pozornosť, a to najmä po rakúsko-uhorskom dualizme v roku 1867, ktorý svojím maďarizačným tlakom ešte oslabil česko-slovenskú vzájomnú spolupatričnosť.*“¹ S ohľadom na prebiehajúce vnútorné diferenciacné procesy v oboch národných literatúrach nebolo prijatie programu vzájomnosti automatické a české a slovenské postoje sa rozchádzali. Česká literatúra polemizovala o národnom a kozmopolitnom smerovaní, v slovenskej literatúre isté indicie, vychádzajúce najmä z Martina, naznačovali príklon k ruštine, k čomu sa kriticky vyjadroval aj Pokorný. Napokon napísal teoretickú úvahu *Literární shoda československá* (1880)² s cieľom jasne definovať svoj postoj k česko-slovenskej vzájomnosti, ktorej vyjadril podporu a predstavil vlastné teoretické stanovisko vychádzajúce z jazykovej otázky.³ V spise podporil spisovnú slovenčinu a uznal jej opodstatnenie, čo prispelo k hľadaniu nového programového chápania; Pokorný pripravil kompromisné, ale do istej miery kontroverzné riešenie, objasnil teoretické stanoviská a historické dôvody, ktoré viedli k vtedajšiemu stavu. Autorova progresívnosť sa prejavila v posune smerom k praktickej podpore, pretože, aby svoje presvedčenia mohol aplikovať aj reálne, vytvoril knižnú edíciu Knihovna československá. Pre Pokorného bol charakteristický prístup zmierenia a hľadania alternatív. Českú snahu o vzájomné spojenie vysvetlil povinnosťou vychádzajúcou zo slovanskej myšlienky.

Musíme konštatovať, že vyjadrené stanoviská objektívne neodrážali spoločenskú situáciu a tiež sa v nich prejavila istá romantická estetika, ale prednosťou bolo, že predstavil reálne formy pomoci. Pokorného program česko-slovenskej vzájomnosti Stanislav Šmatlák označil kompromisným riešením, v dôsledku čoho bol prejavovaný slovenský skepticizmus do istej miery odôvodnený, najmä s ohľadom na jazykovú otázku.⁴ Je nevyhnutné objasniť, že Pokorného programu prejavovali podporu Adolf Heyduk (ako tichý spoluzakladateľ Knihovny) a Jaroslav Vlček, ktorý editoval *Spevy Jána Bottu*⁵ a bol autorom druhého zväzku edície Knihovna československá⁶. Všetci traja si uvedomovali, že predložený program nepredstavuje dokonalé riešenie, ale sám Pokorný o ňom hovoril ako o možnom dočasnom riešení. Reflektoval aj náboženský vplyv a rozdielne postavenie slovenčiny medzi dvoma hlavnými slovenskými vierovyznaniami. Vychádzal z argumentu, že aj Martinom Hattalom realizovanú úpravu slovenského jazyka si bude treba osvojiť.

1 ZELENKOVÁ, Anna: *Medzi vzájomnosťou a nezájomnosťou. Sondy do česko-slovenských a slovensko-českých literárnych vzťahov*. Praha – Nitra: Slovanský ústav AV ČR, v. v. i. – FF UKF, 2009, s. 73.

2 POKORNÝ, Rudolf: *Literární shoda československá*. Praha: Slavík a Borový, 1880.

3 Podrobnejšie porov. BUJNÁKOVÁ, Jana: *Odras česko-slovenských vzťahov v diele Rudolfa Pokorného*. Dizertačná práca. Brno: FF Masarykovy univerzity, 2020, s. 76.

4 ŠMATLÁK, Stanislav: *Dejiny slovenskej literatúry II*. 3. vyd. Bratislava: Literárne informačné centrum, 2001, s. 174–146.

5 BOTTO, Ján: *Spevy Jána Bottu*. Praha: Slavík a Borový, 1880.

6 VLČEK, Jaroslav: *Literatura na Slovensku, její vznik, rozvoj, význam a úspěchy*. Praha: Slavík a Borový, 1881.

Proti maďarizácii chcel „bojovať“ posilnením slovenčiny (a ochrániť ju „spojením s češtinou“), pretože v jej dôsledku dochádzalo k postupnému oslabovaniu celého Slovanstva⁷.

Tematikou Slovenska sa zaoberal aj Josef Holeček a v roku 1880 vydal spis *Podejme ruku Slováckům!*, v ktorom sa tiež snažil poukázať na dôležitosť vzájomnej jednoty. K tomu ho inšpirovala cesta na Slovensko v roku 1873, ktoré tak spoznal za iných pomerov ako Pokorný. Slovansky orientovaný Holeček bol takisto ovplyvnený Heydukom a s Pokorným ho spájalo aj členstvo v Uměleckej besede. Pokorný už pri príprave slovanskej antológie oslovil Holečka⁸ a Dunovského a ponúkol im spoluprácu. Antológia mala vychádzať v časopise *Obrazy života*. Vyzval ich, aby „*príspevky z národních písní slovan[ských] zasílali*“.⁹ Holeček sa mal v antológii venovať bulharčine, Dunovský srbčine, Pokorný ruštine a poľštine. Kontakt s Holečkom potvrdil aj Čermákovi v liste z 2. 12. 1877, kde spomenul osobné stretnutie „*v hospůdce na Vinohradech*“.¹⁰ Holečka nazýval priateľom, ale neobišli ich ani dobové nedorozumenia: „*Spor Holečkův se stranou moravskou bezpochyby znáte; jsem již také trochu do něho zapleten. Máme tedy v straně své opět stranu [...] chudou, bezmocnou, neboť se jí nedostává povolanych [...]. To platí však jen o básnících*.“¹¹ J. Holeček sa zúčastnil aj výletu, ktorý R. Pokorný zorganizoval pre slovenských študentov v Prahe¹².

„*Holečka viedol k jazykovému kompromisu dôvod, že vedecká literatúra na Slovensku takmer neexistovala, ale poézia a beletria písaná slovenčinou mala jazykový základ používaný v dialektoch*.“¹³ V spise *Podejme ruku Slováckům!* sa autor postavil za rovnoprávne postavenie Slovákov: „*My se prohlašujeme toliko pro vzájemnost, která se zbude podjatosti proti slovenštině a dopřeje jí zaslouženého místa po boku češtiny. Strhejme ty umělé hráze, které jsme mezi sebou a Slováky nastavili a splyneme opět v jedno řečiště*.“¹⁴ Vo svojich vzájomnostných úvahách sa odvolával na tradície Veľkej Moravy, ktorú chcel symbolicky oživiť v duchovnom kontexte: „*Nerozštepujme se dále, sblížme se, kde a kolik je možno a všem stranám prospěšno [...]*“ (s. 26). Holečka k napísaniu spisu motivovalo úsilie o dosiahnutie vzájomnej česko-slovenskej zhody, zintenzívnenie spolupráce, chcel prispieť k vzájomnému pochopeniu a akceptácii. Jeho cieľom bolo rehabilitovať vzájomný vzťah, spis mal ukončiť pretrvávajúci útlm a vyzvať k aktívnemu udržiavaniu literárnej vzájomnosti (s. 24): „*[...] aby mohli upotřebovati nářečí všude v krásném písemnictví jakož i ve spisech prstonárodních, čili všude tam, kde se má na lid působiti bezprostředne, lehce a rychle*“ (s. 28). Absenciu vedeckej literatúry na Slovensku (po českom odmietaní) vnímal ako hrozbu ústiacu k možnému príklonu k maďarskej

7 Pokorný, vychádzajúc z číselných údajov Šemberu o aktuálnych počtoch Slovákov, dal do kontrastu Budilovičovú teóriu o životaschopnosti literatúry pri počte 30 miliónov ľudí. Porov. POKORNÝ, Rudolf: *Literární shoda československá*. Praha: Slavík a Borový, 1880, s. 16.

8 R. Pokorný v liste J. Holečkovi, 13. 9. 1872. Uložené v LA PNP v Prahe, fond Holeček Josef.

9 POKORNÝ, Rudolf: Op. cit., s. 16.

10 R. Pokorný v liste J. Holečkovi, 2. 12. 1878. Uložené v LA PNP v Prahe, fond Holeček Josef.

11 R. Pokorný v liste A. Heydukovi, 18. 3. 1879. Uložené v LA PNP v Prahe, fond Heyduk Adolf.

12 „*A s R. Pokorným přicházivali literáti i umělci. Pamatuji se, že to býval Jos. Holeček, spisovatel, K. Krejčík, ilustrátor, J. Botto, Hurban Svetozár, básnickým jménem Vajanský, slovenští spisovatelé aj. a všichni bývali krásami zlejšího koutku Železných hor nadšeni*.“ (ZÁKOUCKÝ, Karel. Výstřížky o Rudolfovi Pokornom, ohlasy [...]. Uložené v LA PNP v Prahe, fond Pokorný Rudolf).

13 ZELENKOVÁ, Anna: Op. cit., s. 72.

14 HOLEČEK, Josef: *Podejme ruku Slováckům!* Praha: Edvard Grégr, 1880, s. 26. Následné citáty tamže.

a nemeckej literatúre, čo označil za obojstranne kontraproduktívne. S rovnakou hrozbou sa v súvislosti s nemeckou literatúrou konfrontovalo české prostredie. V otázke vedeckej literatúry sa s Pokorným názorovo zhodli. Holeček za hlavný rozdiel v slovenskom a českom prostredí považoval úplnú absenciu vedeckej literatúry a potencionálne úzky okruh čitateľov.

Holeček predložil krátku štúdiu, rozdelenú do šiestich tematicky zameraných kapitol. Slovákov a Čechov označil za československý kmeň (s. 28), pričom Slovákov vnímal ako vetvu jedného národa. Kľúč ku vzájomnému fungovaniu našiel v jednote, spoločnom smerovaní a v práci. Absenciu zblížovacích tendencií pociťoval v jeho prirodzenom prostredí, „*Čech bez Slováka tak dobre nic není, jako Slovák bez Čecha*“ (s. 8). Roztrieštenosť vnímal ako nebezpečný faktor. Za slovenského iniciátora obnovenia vzájomných vzťahov aj Holeček označil J. M. Hurbana a almanach *Nitra*, ktorý „*byl českou kritikou šťastně ubit*“ (s. 8). Pokorný na znovuoobnovenie *Nitry* reagoval miernejšie, podľa neho publikovaním 6. a 7. ročníka almanachu „*podal nám Čechům pravici, která ovšem nebyla pravici celého Slovenska, a tudíž, ač uvítána, přec jen s pravici českého národa zasnoubena nebyla*“.¹⁵

Holeček zastával názor že „*slovenčina jest a zůstane nářečím češtiny*“.¹⁶ Priznal jej však zásluhy za nárast národného vedomia, ktoré chránilo pred maďarizáciou, pričom Slovensko je „*pouze odvětví literatury české*“ (s. 5). Aj napriek okliešteným možnostiam slovenskej literatúry ocenil slovenskú poéziu Jána Hollého a Sama Chalupku vnímal rovnocenne s K. J. Erbenom a F. R. Čelakovským (s. 19). Prostredníctvom slovenských autorov chápal prítomnosť slovenčiny ako potrebnú a vyzval aj k čítaniu slovenských diel: „*Jinak býti nemůže, neboť jako jsou v ohledu národopisném částí kmene našeho, ani v ohledu jazykovém jí být nepřestávají*“ (s. 5). Zhodoval sa s Pokorným a tvrdil, „*že v poesii mohou Slováci v službu bráti své nářečí bez ujmy českého jazyka a literatury*“ (s. 23). Stotožnil sa s myšlienkou, že slovenčina pomôže Slovensku zveľadiť národnú svojbytnosť. Zbierku básní *Cimbál a husle* uviedol ako príklad vzájomného obohacovania, ale vyhranil sa voči miešaniu českých a slovenských slov.

Chápanie myšlienky slovanskej vzájomnosti bolo v Pokorného prípade postavené, okrem spoločnej historickej minulosti, aj na blízkych ľudových tradíciách, jazykovej podobnosti či na snahe zachovať slovanské literárne špecifiká. Pri vytváraní vlastného názoru na česko-slovenskú vzájomnosť vychádzal z viacerých aspektov, jedným z nich bola aj myšlienka kultúrnej vzájomnosti J. G. Herdera, na ktorú v našom priestore nadviazal J. Kollár¹⁷ alebo menej známy František Cyril Kampelík¹⁸.

15 POKORNÝ, Rudolf: Op. cit., s. 16.

16 HOLEČEK, Josef: Op. cit., s. 14. Následné citáty tamže.

17 J. Kollár sa problematike venoval v štúdiu *O literární vzájemnosti mezi kmeny a nářečímí slávskými* (Hronka, 1846; *O literární vzájemnosti*. Red. Karol Rosenbaum. Bratislava: SAV, 1954). Podrobne sa dielom zaoberal aj BRTÁŇ, Rudolf: *Vznik, vývin a verzie Kollárovej rozpravy o literární vzájemnosti*. Liptovský Sv. Mikuláš: Transcius, 1942 alebo WEINGART, Miloš: *Rozpravy o slovanské vzájemnosti*. Praha: Slovanský ústav, 1929.

18 „*V českých časopisech příznivě komentovali každý nový projev probouzejícího se slovenského národního života: navazovali postupně styky s oběma jeho proudy – se stoupenci spisovné češtiny i s bernolákovci.*“ NOVOTNÝ, Jan: *František Cyril Kampelík*. Praha: Nakladatelství Melantrich, 1975, s. 31. Kampelík mal k záujmu o Slovensko inšpirovať srbský spisovateľ Ivan Pačić.

Pokorný, ktorý bol ovplyvnený primárne českým kultúrnym priestorom, až neskôr začal študovať slovenské kultúrne prostredie, pričom vychádzal aj zo znalostí o Slovanstve a slovanských literatúrach. V úvahe *Literární shoda československá* názorovo polemizoval s ruským slavistom Antonom S. Budilovičom¹⁹, ktorý poukázal na potrebu zjednotenia slovanských jazykov, najmä kvôli zjednodušeniu komunikácie. To sa malo odraziť na podpore vedy a Pokorný uvedenú tézu aplikoval na česko-slovenskú otázku. Budilovičovo stanovisko však považoval za otázne, v blízkej budúcnosti nerealizovateľné. Skepticizmus prejavil s ohľadom na prirodzený vývoj, možnú realizáciu našiel v politickom riešení. Nadviazal na stanovisko Martina Hattalu, ktorého považoval za Slováka aj Čecha. Hattala navrhol vychádzať z chorvátsko-srbského nárečia, pričom podľa Pokorného „otázka tato úzce souvisí s otázkou literární jednoty československé“.²⁰ Základná myšlienka Budilovičova článku spočívala v prínose Cyrila a Metoda, pretože „přinesli Slovanům národní jazyk literární, který se stal všeslovanským“ (s. 53). Pokorný upozornil na vnútorné rozdiely a odlišný vývoj napr. západných Slovanov, ktorý „má tolik životní pružnosti, že by se pranic lekat nemusilo, kdyby se samo mezi sebou spojilo literárně, spravedlnosti a samostatnosti se domohlo“ (s. 54). Vychádzajúc z Budilovičových názorov, uvádza deväť slovanských literatúr, ktoré dohromady nedosahujú vysoké číslo (nezapočítava Rusko, bez ktorého existuje asi 30 miliónov Slovanov). Pokorný nesúhlasil s tézou o nedostatočnom počte Slovanov v súvislosti s udržiavaním spoločného jazyka. Reagoval na odlišnosti, v Slovanoch prúdi „iná literárna krv“, porovnával ich s Talianskom, ktorého obyvatelia majú iný temperament. V závere úvahy vyjadril pochybnosti v súvislosti s dlhodobou udržateľnosťou malých slovanských literatúr, pretože Slovania majú odporcov na vonkajších hraniciach regiónov, ktorí usilujú o ich podriadenosť. „Dokončil jsem úvahu o literární jednotě československé ve smyslu naší, bibl[iotéky] československé i otisknu ji nejspíše ve ‚Květech‘ a nebo v sobě. Dnes čtli jsme to u mne se zdejšími Slováky.“²¹ Zámer vydať *Literární shodu československou* ako zvláštnu brožúru podnietilo zamietavé stanovisko oslovených časopisov: „Ve ‚Květech‘ mne nechali s článkem o liter[árním] sblížení zatím na holičkách.“²²

Po objasnení rôznych názorov a reakcií Pokorný preukázal, prečo by obnovenie češtiny na Slovensku nebolo úspešné, chcel „ukázati, že se obnova češtiny na Slovensku ani v posledních letech nezdařila i zdařit nemohla“.²³ Tým sa usiloval podporiť postavenie slovenčiny v českom kontexte, jeho kompromisné riešenie mohlo byť inšpirované česko-nemeckými vzťahmi v štyridsiatych rokoch 19. storočia, keď dvojjazyčnosť v Prahe bola prirodzená a do roku 1882 to bolo rovnako aj na univerzite. Zároveň to bola reakcia proti silnej maďarizácii, ponuka využívania obidvoch jazykov symbolizovala obranu. Pokorný kritizoval českú nečinnosť, pozornosť obrátil na absenciu českých kníh a časopisov v chudobných oblastiach. Riešenie vnímal v šírení, predaji a výmene publikácií, k čomu vyzýval aj politickú scénu. Objektívne si uvedomoval rozvinutejšiu pozíciu českej literatúry a po

19 A. S. Budilovič bol ruský slavista (1846–1908). BUDILOVIČ, Anton Semenovič: *O všeslovanském jazyku: kulturně-historická studie*. Písek: vl. n., 1895.

20 POKORNÝ, Rudolf: Op. cit., s. 53. Následné citácie tamže.

21 R. Pokorný v liste J. Bottovi, 6. 4. 1880. Uložené v LA SNK v Martine, fond Botto Ján, sign. 23 A 41.

22 R. Pokorný v liste A. Heydukovi [nedatované]. Uložené v LA PNP v Prahe, fond Heyduk Adolf.

23 POKORNÝ, Rudolf: Op. cit., s. 35. Následné citáty tamže.

maďarizačných reštrikciách aj sťaženú pozíciu literatúry slovenskej. Vzhľadom ku spoločenskému vývoju sa obával trvalého slovenského primknutia k maďarčine, a preto prišiel so svojím programovým vyhlásením. Dôvodom vtedajšieho stavu bol podľa autora dualizmus, ktorý bolo v českých silách zvrátiť. Absencia uznávaných vedeckých a vzdelávacích inštitúcií spôsobila, že na Slovensku chýbali odborníci konkrétnych odvetví.²⁴ „Slováci mlčí už i ke všemu, co se z naší strany jim podniká na prospěch“ (s. 39). Pokorný vyzdvihol osobnosti slovenského národného a literárneho života – Eudovíta Štúra, J. M. Hurbana, Andreja Sládkoviča, Sama Chalupku, Jána Botta, Janka Kráľa, Jána Palárika, Jána Kalinčiaka a ďalších (s. 33). Priniesol tiež hypotézu o slovenskom kultúrno-vzdelávacom pokroku, ktorý by v prípade fungovania Matice slovenskej nastal. Odvolával sa aj na Kuzmányho Hronku, Kollár „pokoušel se uváděti do češtiny jazykovou látku slovenskou“ (s. 25), čo sa nestretlo s pochopením. Neskôr sa ku slovenčine prihlásili Štúr, Hurban a Kalinčiak, pričom hlavným Štúrovým dôvodom bola „tzv. kmenovitost slovenská“ (s. 25) a samostatnosť kmeňov a nárečí, ktorá, ak nefunguje, nemôže prispieť k celku (s. 25). Na nevyhnutnosť zachovania slovenčiny upozornil z filologických aj geografických dôvodov. „Důvod Štúrův na vzájemnosti slovanské snadno lze zvrtnout; [...] vždyť se vzájemnost uskutečniť může i v jednom nářečí“ (s. 26). „Vinu“ rozdelil rovnomerne medzi lokality Čiech, Moravy aj Sliezska, základ bol v nedostatočnej podpore realizovanej iniciatívy. Zamyslel sa nad neexistenciou novín pre najchudobnejšiu časť miestneho obyvateľstva, slabé šírenie vzdelanosti a kritizoval nedostatok kníh, ktoré predstavujú duševnú podporu.

Pokorný v úvahe venoval pozornosť štyrom vybraným literárnym dielam, ktoré demonštrovali „pokodifikačný“ vývoj spisovného jazyka. Spis *Hlasové o potřebě jednoty spisovného jazyka pro Čechy, Moravany a Slováky* (1846)²⁵ sa jasne vymedzil proti kodifikovanej slovenčine. Z neho primárne vychádzal vo svojej teoretickej stati *Literární shoda československá* aj Pokorný. Prezentoval názory Jána Kollára, ale poukázal aj na názory Vavrince Benedikta z Nedožier, ktorý kritizoval Slovákov za ľahostajný prístup k českým knihám. Odvolal sa aj na polyhistora Mateja Bela a Bohuslava Tablica, spomenul české osídľovanie slovenskej časti Uhorska a miešanie kultúr, ktoré vytváralo podmienky pre jazykové a náboženské obohacovanie. Rodný jazyk zostával prirodzeným spôsobom prejavu. Slovákov, podľa neho, kritizoval za prístup k jazyku aj vzdelanec a zberateľ kníh Vavrince Čaplovič,²⁶ ktorý upozornil na príklon vzdelaných vrstiev k nemčine a latinčine. Tablic spolu s jazykovým osamostatnením predpokladal klesajúcu znalosť češtiny a nadväzujúcej vzdelanosti, čo Pokorný v zmysle osvojovania si češtiny potvrdil²⁷ (s. 6). Pokorný v *Hlasové...* venoval pozornosť najmä Havlíckovmu príspevku, kde zaujal kritické stanovisko voči Slovákom. Uznal Havlíckovu prísnosť, ale snažil sa vysvetliť jeho zámery a pochopiť autorov postoj

24 „Prostonárodní bibliotéka‘ nenahradí prý jim hvězdárstvo, země a přírodopis, slovozpyt aj. A kdež vezmou matematiky, historiky, hospodáře, právníky, lékaře atd.“ POKORNÝ, Rudolf: Op. cit., s. 37.

25 Podľa Andreja Mráza je „príznačné, ako autor tejto úvahy pokladal za potrebné obsírne komentovať príspevky z protištúrovskej publikácie *Hlasové a štúrovske reakcie na ne, usilujúc sa starý spor a argumenty i zbrane v ňom používané aktualizovať v zmysle svojich úsílí*“. MRÁZ, Andrej: *Rudolf Pokorný a Slovensko*. In: Literárnohistorický zborník. Bratislava: SAV, 1949–1950, s. 117.

26 POKORNÝ, Rudolf: Op. cit., s. 5.

27 Tamže, s. 6. Následné citáty tamže.

k Slovensku. Jungmanna považoval ako „klidného, důstojného genia“ (s. 12), ktorý spočiatku vnímal obojstranné jazykové obohacovanie, ale neskôr si prial posilniť pozície češtiny. Poukázal na dva hlavné body, odlišný Jungmannov prístup v porovnaní s ostatnými českými spisovateľmi a časový vývoj v jeho chápaní problematiky (napr. aktivity bernolákovcov považoval za obohacovanie literatúry). Pokorný súhlasil, ale chcel väčšie zastúpenie češtiny v rámci výučby slovenčiny. Podarilo sa mu vierohodne zachytiť aj Hurbanovo ideové smerovanie. Reagujúc na spoločenský vývoj sa Hurban za účelom „záchranu“ národa priklonil k návratu k češtine: „*Hurban ovšem r. 1876 vyznal, že se časy mění: dnes by měli Slovinci z českého psaní dosti prospěchu; vždyť vědecké literatury svojí skoro ani vůbec nemají a zapřít nemohou, že jsou nuceni často se obsluhovat českou literaturou*“ (s. 13). Neskôr už zostával názorovo v úzadí. Pokorný analyzoval aj názor P. J. Šafárika, ktorého označil za veľkú osobnosť slovanského sveta. Za Šafárikovým stanoviskom je „*blahodějná obnova a jistý zisk, nikoli odvážný, násilný převrat a jistá škoda*“ (s. 14). Pokorný preferoval pokojný, mierumilovný prístup, čo korešponduje aj s jeho navrhovanými riešeniami jazykovej otázky, rozdielny pravopis by nevyústil k rozvráteniu literárnej vzájomnosti a odkázal na Šafárikov slovenský pôvod a kompetenciu posúdiť otázku v prospech Slovenska. Podľa Pokorného sa obidva jazyky vyvinuli iným smerom, preto to považoval za neaktuálne. Na jazykové odcudzenie upozornil aj prostredníctvom diela Františka Palackého, ktorý zobrazil rozdiel medzi minulým a súčasným stavom a vo vzájomnej jazykovej príbuznosti vnímal (v porovnaní s minulosťou) zhoršujúcu sa tendenciu.

Podobne ako Šafárik poukázal na rozdiely medzi Čechmi, Moravanmi a Slovákmi, tak z rovnakého názoru vychádzal aj Pokorný, nie všetci slovenskí kňazi si osvojili Hattalovu úpravu jazyka. „*Hurban protestuje proti tomu, aby Němci byli nám v literární jednotě vzorem*“ (s. 15). Upozornil aj na názorové premeny: „*Hurban sám uznal po letech, že slovenský lid nadostač rozumí slovenštině*“ (s. 15). Český slovakofil sa okrajovo zameril na slovenskú pasivitu a zamyslel sa, prečo Slováci neprijímajú slovanskú pomoc, ponúkanú „z príbuznosti“, bez nutnosti straty národnej identity. Uviedol aj znovu obnovený almanach *Nitra*, kladne prijatý zástancami česko-slovenskej vzájomnosti, ktorí neboli názorovo jednotní a museli sa vysporiadať s absenciou spoločného programového vyhlásenia. Zaoberal sa aj Kollárovým názorom, že by sa mala „*slovenčina spojiť s češtinou, aby se společně pronikly, doplňovaly, ozdobovaly a obohacovaly*“ (s. 17). Obidvaja sa, kvôli podpore slovenskej vzdelanosti, zhodli na nevyhnutnosti zakladať knižnice na Slovensku a pripomenuli záujem Slovákov čítať českú tvorbu.

Na výsledok Pokorného analýz vplýval aj generačný rozdiel a dobový posun. Autor považoval publikáciu Ludovíta Štúra *Nářečja slovenskua alebo potřeba písanija v tomto nářečí* za „zbytečnou“ (s. 22), ale zdôraznil, že osobnosť Štúra rešpektoval. O to viac ocenil jeho dielo *Slovanstvo a svet budoucnosti*, ktorého rukopis bol v nemčine a v roku 1867 V. I. Lamanský pripravil preklad do ruštiny²⁸. Tým vyvstáva otázka, či mal Pokorný k dispozícii nemeckú verziu, alebo ruský preklad Lamanského, o čom sa nám nepodarilo nájsť zmienku. Zhodol sa so Štúrom, že slovenčina potrebuje viac pozornosti, podľa Pokorného však Štúr vhodne neuchopil dôvody, prečo má slovenčina nárok na samostatnosť: „*My*

28 Porov. ZELENKOVÁ, Anna: *Mýtus slovanstva a česko-slovenské vzťahy v politickej reflexii Ludovíta Štúra. (Na margo spisu Slovanstvo a svet budoucnosti)*. In: ZELENKOVÁ, Anna: Op. cit., 206–225.

v tom svazku s nimi, jak jsme byli, i na dále zůstat, cokoliv znamenitého vyvedou (!) si osvojovat, s nimi v duševním spojení stát a kde jim budeme moci co dobrého učinit, vykonat chceme, jakož to naopak od nich co bratrův očekáváme.“²⁹ V súlade so Štúrom odmietol jazykové prelínanie v literárnych textoch: „Ostatně souhlasíme, že by např. slovenská povídka nebo báseň psána češtinou musila být tolik provitá slovenskými slovy, že by nebyla vlastně již ani českou ani slovenskou. Proto také naše Božena Němcová psala raději své slovenské pohádky slovenčinou“ (s. 22). V závere štúdie autor vyzdvihol dôležitosť spisu *Slovanstvo a svet budúcnosti*, ktorý vnímal v rámci vyvíjajúcej sa česko-slovenskej literárnej jednoty. Zaujala ho Štúrova téza o rozdrobenosti dvoch literatúr, bez zjednotenia sa ani jedna nemala výraznejšie presadiť (ani historicky). Poukázal na to, že stanovisko príklonu k ruskej literatúre nie je hlavnou myšlienkou diela. Štúr apeloval, že nie je dôvod, aby sa prestalo písať v lokálnych nárečiach, alebo aby sa tieto prestali používať (za predpokladu, že sa spojenie zrealizuje). V závere však možnosť vyhodnotil ako nepravdepodobnú, brániť mu mala slovanská „samolúbosť“ (s. 22). Možnosť spojenia našiel v rámci politických riešení.

Pokorný sa v súlade s projektom knižnej edície Knihovna československá snažil o uplatnenie jazykovej jednoty „jmenovitě v Čechách a na Slovensku, navrhuje ji v malém za literární jednotu československou a budeme ji prakticky provádět sami, Knihovnou československou“. Neujme-li se v Čechách, na Moravě, ve Slezsku a na Slovensku tato myšlenka největších našich duchů československých pak – nevyspěli jsme ještě ani my [...]“ (s. 22). Vychádzal z prebiehajúcich slovanských diskusií, jeho riešenie si vyžadovalo zjednotenie dvoch historicky, jazykovo a kultúrne blízkych národností. V závere nepochyboval o tom, že vzájomné spojenie by obidvom stranám prinieslo výhody vo forme posilnenia aj v rámci medzinárodného postavenia. Je kritický³⁰ voči nedostatku kníh medzi prostým obyvateľstvom. Problém vnímal aj v českom prostredí a za vinníkov označil chudobu a nečinnosť: „Povinností naší a vlastním prospěchem jest, abychom krajiny podobné burcovali ze spánku záplavou – dobrých českých knih“ (s. 22). Odsúdil však publikáciu *Naše znovuzrození* (1880) od Jakuba Malého, kde autor považoval rozkol po kodifikácii za súčasť dejín. Pokorný kritizoval najmä Malého neznalosť dobových pomerov. Knihu odmietol aj Jaroslav Vlček, pretože autor nepristupoval k otázke česko-slovenskej vzájomnosti otvorene a konštruktívne, čo neprispievalo k dosiahnutiu prezentovanej a spoločne s Pokorným formulovanej vízie zblížovania.³¹

Rudolf Pokorný informoval o pripravovanej úvahe *Literární shoda československá*, obsahujúcej „sblížovací názory a návrhy“,³² svojich spolupracovníkov z obidvoch častí Moravy. V diele „akceptoval slovenštinu jako nenahraditelný atribut národní existence a prostředek krásné literatury“.³³ Vydanie diela pre nich nebolo prekvapujúce, očakávali predstavenie Pokorného vzájomnosť podporujúcej vízie. Ľudovít Rizner, Pokorného dlhoročný podporovateľ, sa snažil využiť dostupné možnosti na podporu jeho česko-slovenských aktivít.

29 POKORNÝ, Rudolf: Op. cit., s. 22. Následné citácie tamže.

30 „Na celém světě nemá naše národní neteč snad příkladu.“ Tamže, s. 22.

31 ŠMATLÁK, Stanislav: Op. cit., s. 173.

32 SVÍTIL-KARNÍK, J. Výstřižky o Rudolfovi Pokornom, ohlasy [...]. Uložené v LA PNP v Prahe, fond Pokorný Rudolf.

33 OPELÍK, Jirí a kol.: *Lexikon české literatury. Osobnosti, díla, instituce. 3/I, M–O*. Praha: Academia, 2000, s. 986.

V korešpondencii sa zaujímal o vydanie druhého zväzku knižnej edície Knihovna československá, tú aj popularizoval v dobových periodikách. Informoval ho o ohlasoch na prvý zväzok edície, aj o prijímaní jeho programu na Slovensku, čo bolo dôležité z hľadiska plánovania ďalších aktivít: „V 3-tom čísle *„Literárních Listov“* je Botto dost prajne posúdený a shoda česko-slovenská schválená. J. Vrána sa snáď s podnikom tým konečne spriatelí. [...] Na Martinčancoch, vidí sa mi, že tiež nemá *„shoda“ veľkých priateľov*.“³⁴ Vzhľadom k blízkeho pracovnému vzťahu vedel o publikovaní tohto diela aj J. M. Hurban. Pokorný mu poslal úvahu spolu s knihami a Hurban ju okamžite prečítal³⁵. Ocenil „inovatívnosť“ a vyzdvihol autorovo úsilie: „*Obdivnejší píti v shledávaní tých rapsodií života našeho a klaním se Vaší lásce k předmětu. Vaše knížka je hraniční sloup vývinu s tolika odporu potkávajícího se Slovenska. Buď jméno Pána pochváleno, že Vám vnukl tak zdravé záliby*.“³⁶ Pokorný vysvetľoval význam a podstatu spisu aj J. Škultétymu; vymedzil sa voči tomu, že Slovákov vníma ako „doplnenie“ českého národa, „*jsme však dvě stejně rostlé větve jednoho kmenu československého z kořeni slovanských*“.³⁷

Neznevažoval prácu Slovákov, ale zdôraznil, že pri pohľade „zvonku“ je náročnosť pomerov očividná: „*Vy doma jste již tak Maďarstvem uhnětení, že v mnohém ohledu kráčíte o sto let pozadu za ostatními Slovany. U vás je dosud kněz hlavním faktorem probouzení, a nebýt Vašich nadšených kněží, kde byste byli?*“³⁸ V porovnaní s českým prostredím poukázal na posun odzrkadľujúci sa najmä v náboženskej otázke a hovoril, že Česi už túto etapu prekonali „*a myslí svobodně*“.³⁹ Dospel k presvedčeniu, že je potrebné poslať čo najviac Slovákov na štúdium do Prahy, kde „*naučili by se přece jen býti platnějšími, ráznějšími Slováky*“.⁴⁰

Literární shoda československá vyvolala ohlas v dobovej tlači, napr. v časopise Čech⁴¹ bola Pokorného činnosť hodnotená ako reflexia aktuálneho spoločenského diania v Prahe po zavedení spisovnej slovenčiny. Na dielo reagovali aj ďalšie periodiká, ako Našinec,⁴² Koleda,⁴³ Plzeňské listy,⁴⁴ Česká revue stručne formulovala hlavnú myšlienku – „*můžeme žítí jedním životem kulturním i při dvojí literatuře*“.⁴⁵ O diele informoval aj časopis Paleček. Prínos štúdie vnímal aj J. Vlček: „*Spisek je psán přehledně, jasně a poutavě; přáli bychom si pouze na konci jakési resumé všeho, stručnou bilanci všech hlasův ještě jednou, čímž*

34 E. Rizner v liste R. Pokornému, 7. 11. 1880. Uložené v LA PNP v Prahe, fond Sedlák Jan Vojtěch.

35 „*Při zásilce poslední – Knih[ovny] českoslov[enských] a literstva, nečetl jsem ani psaní dříve, až jsem hotov byl se „Shodou“*“ J. M. Hurban v liste R. Pokornému, 23. 5. 1880. Uložené v LA PNP v Prahe, fond Sedlák Jan Vojtěch.

36 J. M. Hurban v liste R. Pokornému, 23. 5. 1880. Uložené v LA PNP v Prahe, fond Sedlák Jan Vojtěch.

37 R. Pokorný v liste J. Škultétymu [nedatované]. Uložené v LA SNK v Martine, fond Škultéty Jozef, sign. 49 ACH 42.

38 Tamže.

39 Tamže.

40 Tamže.

41 HROBAŘ, František: *Válečné vzpomínky ze Slovenska*. Čech 48, 1923, s. 244, 5. 9.

42 *Literární shoda česko-slovenská...* Našinec 12, 1880, č. 68, s. 3, 11. 6. [nepodpísané].

43 J.: *Shoda československá*. Koleda 5, 1880, č. 18, s. 285, 20. 6.

44 *Literární shoda československá*. Plzeňské listy 16, 1880, č. 50, s. 3, 20. 6. [nepodpísané].

45 VOTRUBA, František: *K československé vzájemnosti v literatuře*. Česká revue 8, 1915, č. 89, s. 549.

by trest' sporu a nejmarkantnější důvody pro et contra jasněji vyšly najevo [...]“.⁴⁶ Vyzdvihol zmapovanie dobových názorových spektier a publikovaných spisov. „*Spisovatel rozebírá zde přesně všechny hlasy pro i proti od začátku sporu (1844)*“,⁴⁷ s Pokorného riešením sa stotožnil a ako východisko zo situácie zopakoval dvojité používanie jazyka – „*jak s tím zajisté každý rozumný Slovák i Čech bude souhlasiti*“.⁴⁸

Časopis Česká revue priniesol zamyslenie Františka Votruba k česko-slovenskej literárnej vzájomnosti, z ktorej vyplývajúce nedorozumenia boli postavené na obojstrannej vnútornej nevyrovnanosti.⁴⁹ R. Pokorný a J. Holeček v spisoch „*navrhují dvojjazyčnost, vědecká díla nechť píše Slováci česky, lidová a poetická slovensky, a to do té doby, dokud nebude možno uvésti češtinu do škol*“.⁵⁰ Potvrdil to aj časopis Světozor, vychádzajúc z Holečkovho diela *Podějme ruku Slováckům! – „úplně souhlasí Rud[olfa] Pokorného brožurka Literární shoda československá, v níž se vykládají příčiny a dějiny literárního rozkolu mezi Čechy a Slováky*“,⁵¹ ktorý vyzdvihol praktický skutok – založenie knižnej edície Knihovna československá. Pokorného a Holečkov návrh sa hodnotí v Světozore ako „*jediná to na ten čas rozumná cesta*“.⁵² Obaja autori volali po väčšej pozornosti Slovensku; „*Češi opustili Slováky úplně!*“⁵³ Na Holečka sa Pokorný odvolal aj pri príprave edície: „*Co my prakticky budeme prováděti ‚Knihovnou československou‘, vyslovil také Josef Holeček v brožurce: ‚Podějme ruku Slováckům!*“⁵⁴ Pre R. Pokorného aj J. Holečka je charakteristický prienik vyplývajúci z ruchovskej orientácie. Pokorný sa snažil predložiť „odbornú“ prácu, v kontraste je Holečkov „jednoduchý“ spôsob podania problematiky a už v názve metaforicky stavia Slovensko do pozície „slabšieho brata“. Holeček publikoval svoju úvahu pár mesiacov pred Pokorným (1880). Obidvaja autori zvolili zhodné tematické zameranie, snažili sa o oživenie vzájomného česko-slovenského literárneho vzťahu. Pokorný svoje názory aplikoval v praxi, keď pristúpil k praktickému založeniu Knihovny československej. Holeček sa v spise snažil argumentovať, vychádzal z významných periodík a svoje dielo koncipoval zrozumiteľnejšie a prehľadnejšie. Naplnil ruchovské štandardy, prikláňajúc sa k ľudovému základu národa. Pokorný sumarizuje odbornú literatúru súvisiacu s problematikou vývoja spisovného jazyka, ktorého predelom je kodifikácia spisovnej slovenčiny v roku 1843; predkladá rešerše vybraných literárnych diel. Snažil sa prácu napísať vyvázenejšie, odbornejšie, čo sa mu podarilo. Obidve práce vychádzajú z komparatívneho prístupu – či už sa jedná o českú verzus slovenskú „stranu/pohľad/prístup/vnímanie“, alebo sa porovnávajú pohľady interné. Práce sa líšia aj zvoleným štýlom, Holeček otvorene

46 VLČEK, Jaroslav: *Rudolf Pokorný a literární shoda československá*. Urbánkův Věstník bibliografický 1, 1880, č. 5, s. 112.

47 Tamže.

48 Tamže.

49 VOTRUBA, František: Op. cit., s. 549.

50 KÁLAL, Karel: *Cesta zkázy a cesta spásy*. Osvěta 33, 1903, č. 12, s. 1059.

51 *S Holečkovým spiskem...* Světozor 14, 1880, č. 22, s. 263, 28. 5. [nepodpísané].

52 *Josef Holeček vydal...* Světozor 14, 1880, č. 16, s. 191, 16. 4. [nepodpísané].

53 POKORNÝ, Rudolf: Op. cit., s. 9.

54 Tamže, s. 50.

vyjadruje nesúhlas,⁵⁵ čo mu zvolený žáner dobre umožňuje. Charakteristickým prienikom pre obidve diela je národná orientácia vychádzajúca z podpory širokých spoločenských vrstiev. Kritickejšie sa prejavili obidvaja autori ku vzdelaneckej vrstve. Pokorný v texte diela *Podejme ruku Slováckům!* cituje a nachádza v ňom podporu svojho presvedčenia o nevyhnutnosti publikovania slovenskej vedeckej literatúry v češtine. Zároveň chcel rozšíriť povedomie o Holečkovej práci v česko-slovenskom priestore.

Obom dielam sa venoval aj Jan Herben, ktorý bol ako realista silne ovplyvnený T. G. Masarykom; v tom sa od Pokorného a Holečka odlišoval. Holečkova úvaha „*psána jest klidně, průzračně,*“⁵⁶ zatiaľ čo v *Literární shode československej* vyzdvihol „*horlivost, zápal a lásku k Slovensku*“ (s. 285). Diela sa ale „*navzájem doplňují*“ (s. 285). Herben súhlasil, s tým že Slováci „*nejsoú zvláštní národ [...] nýbrž jen větev česká*“ (s. 285). Dôvody odlúčenia nachádza v odlišnom historickom vývine a otázku vzájomnosti vníma rozdielne aj v interných súvislostiach: „*Vzájemnost Čech se Slovenskem nebyla nikdy tak čilá jako např. s Moravou*“ (s. 285). Autor tak považuje jazykové odcudzenie za prirodzené. Aj Herben sa stotožňoval s tvrdením, že práve postupná jazyková separácia bola príčinou vzájomného odcudzovania sa; napr. zástupcovia evanjelikov síce vychádzali z češtiny, ale nie z jej aktuálneho stavu. Kodifikáciu vnímal ako prirodzené vyústenie dlhotrvajúceho „*sporu o jazyk*“. Uvádza tri hlavné dôvody, prečo Slováci potrebovali vlastný jazyk – „*vzkřísiti život slovenský, probuditi lid; [...] sjednotiti po celé zemi [...] odolati nátlakům maďarštiny*“ (s. 285). Pripomenul aj stanoviská J. M. Hurbana⁵⁷, E. Štúra⁵⁸ a M. M. Hodžu⁵⁹. Herben vymenoval aj protiargumenty zo spisu *Hlasové...* a zamyslel sa nad oprávneným naplnením argumentov za slovenčinu. Uznal oživenie literárneho života, ktorý pozitívne ovplyvňoval slovenský národný život; ale rovnako intenzívne vnímal maďarizáciu

Existujú názory, že Pokorného program neodpovedal dobovým štandardom a nedostatočne reflektoval históriu, „*protože vycházel z jednotlivých osobních kontaktů, které mu nepřinesly spolehlivý přehled dějin otázky československé a neukázaly mu plně stav shodný se skutečností*“.⁶⁰ V Pokorného chápaní došlo k posunu – myšlienka vzájomnosti nie je viac existenčnou otázkou, otázkou prežitia, ale otázkou ďalšieho vývoja. To v dobovom ponímaní prinieslo nový pohľad. Autor v texte odôvodnil zmysel práce, vydaním spisu podal zjednodušený obraz vývoja slovenskej literatúry, vývoja jazyka⁶¹ a objasnil, prečo sa na Slovensku nemohlo podariť obnovenie češtiny⁶². Venoval sa aj dobovým spoločenským

55 HOLEČEK, Josef: Op. cit., s. 9.

56 HERBEN, Jan: *Shoda československá*. Koleda 5, 1880, č. 18, s. 285, 20. 6. Následné citácie tamže.

57 „*Slováci že jsou kmenem zvláštním (dovolává se Šafárika)*.“ Tamže, s. 286.

58 „*Štúr mnil, že slovenčina zaslouží si toho, aby byla uchována a poznávána, a to již proto, že se v ni uchoval nejčistší duch slovansk.*“ Tamže, s. 286.

59 „*[...] čeština a slovenčina nejsou jedno z druhého, ale obě z jednoho a vyvinuly se jinak, a za druhé, že pojem slovanské vzájemnosti mluví pro slovenčinu.*“ Tamže, s. 286.

60 DAVID, Josef: *Literární pozůstalost Rudolf Pokorný (1853–1887)*. Praha: LA PNP, 1978, s. 5.

61 „*Aj v tejto štúdií chápe Pokorný československý pomer v základe v kategóriách literárnych a veľmi dôrazne v kategóriách jazykových, pokračujúc tak v tradíciách osvieteného a romantického chápania národa.*“ MRÁZ, Andrej: Op. cit., s. 117.

62 Zámerom Pokorného bolo podporiť slovenčinu „*pro potreby lidu slovenského a pro krásnou část literatury*“.

problémom⁶³. Jeho filozofia sa nikdy úplne nenaplnila, ale argumenty mali určité opodstatnenie. Hoci sa odkaz česko-slovenskej jednoty na pozadí myšlienky slovanskej vzájomnosti nerealizoval, vývoj nasmeroval proces k väčšej globalizácii. *Literární shoda československá* preukazuje Pokorného snahu pochopiť slovenské pomery, geografické špecifiká a historické momenty, zaujímala ho prirodzená zmena a volil formu vzájomného zmierenia. Venoval sa kľúčovým spisom a osobnostiam, snažil sa obsiahnuť slovenské aj české názorové spektrum, sústredil sa na preukázanie súhlasných aj nesúhlasných stanovísk s ohľadom na spisovný jazyk a jeho ďalšie smerovanie. Historický význam Pokorného teoretických úvah spočíva aj napriek idealizácii v tom, že v dobovom diskurze podporil konštituovanie a ďalší rozvoj slovenského literárneho jazyka na základe racionálne argumentovanej existencie slovenčiny ako relevantnej črty národnej identity a prostriedku krásnej literatúry.

Primárna literatúra

HOLEČEK, Josef: *Podejme ruku Slováckům!* Praha: Edvard Grégr, 1880.

POKORNÝ, Rudolf: *Literární shoda československá*. Praha: Slavík a Borový, 1880.

Literatúra

BUJNÁKOVÁ, Jana: *Odras česko-slovenských vzťahov v diele Rudolfa Pokorného*. Dizertačná práca. Brno: FF Masarykovy university, 2020.

DAVID, Josef: *Literární pozůstalost Rudolf Pokorný (1853–1887)*. Praha: LA PNP, 1978.

HERBEN, Jan: *Shoda československá*. Koleda 5, 1880, č. 18, s. 285, 20. 6.

HROBAŘ, František: *Válečné vzpomínky ze Slovenska*. Čech 48, 1923, č. 244, s. 4, 5. 9. J.: *Shoda československá*. Koleda 5, 1880, č. 18, s. 285–286, 20. 6.

Josef Holeček vydal... Světozor 14, 1880, č. 16, s. 191, 16. 4. [nepodpísané].

KÁLAL, Karel: *Cesta zkázy a cesta spásy*. Osvěta 33, 1903, č. 12, s. 1059.

Literární shoda česko-slovenská... Našinec 12, 1880, č. 68, s. 3, 11. 6. [nepodpísané].

Literární shoda československá. Plzeňské listy 16, 1880, č. 50, s. 3, 20. 6. [nepodpísané].

MRÁZ, Andrej: *Rudolf Pokorný a Slovensko*. In: Literárnohistorický sborník. Bratislava: SAV, 1949–1950, s. 109–129.

NOVOTNÝ, Jan: *František Cyril Kampelík*. Praha: Nakladatelství Melantrich, 1975.

OPELÍK, Jirí a kol.: *Lexikon české literatury. Osobnosti, díla, instituce. 3/I, M–O*. Praha: Academia, 2000.

S Holečkovým spiskem... Světozor 14, 1880, č. 22, s. 263 [nepodpísané].

POKORNÝ, Rudolf: Op. cit., s. 35. Známý je Pokorného postoj, že slovenčinu podporoval (nie vo vedeckej literatúre).

63 Pokorný poukazuje na nedostatok kníh, časopisov, spolkov a kultúrneho života, čo by podnecovalo k väčšej aktivite a pozdvihnutiu národného života.

ŠMATLÁK, Stanislav: *Dejiny slovenskej literatúry II*. 3. vyd. Bratislava: Literárne informačné centrum, 2001.

VLČEK, Jaroslav: *Rudolf Pokorný a literární shoda československá*. Urbánkův Věstník bibliografický 1, 1880, č. 5, s. 112.

VOTRUBA, František: *K československé vzájemnosti v literatuře*. Česká revue 8, 1915, č. 89, s. 549.

ZELENKOVÁ, Anna: *Medzi vzájomnosťou a nevzájomnosťou. Sondy do česko-slovenských a slovensko-českých literárnych vzťahov*. Praha – Nitra: Slovanský ústav AV ČR, v. v. i. – FF UKF, 2009.

Archívne materiály

Literární archiv Památníku národního písemnictví, Praha; osobný fond Pokorný Rudolf; Sedlák Jan Vojtěch; Bílý František; Heyduk Adolf.

Literárny archív Slovenskej národnej knižnice, Martin; osobný fond Pokorný Rudolf; Vajanský Svetozár Hurban.

Mgr. Jana Bujnáková, Ph.D.

Ústav slavistiky

Filozofická fakulta, Masarykova univerzita

Arna Nováka 1, 602 00 Brno, Česká republika

bujnak.jana@gmail.com

This work can be used in accordance with the Creative Commons BY-SA 4.0 International license terms and conditions (<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/legalcode>). This does not apply to works or elements (such as image or photographs) that are used in the work under a contractual license or exception or limitation to relevant rights.

